

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
кафедра політичної соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТОЛОГІЯ

рівень вищої освіти **бакалаврський**
галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **054 соціологія**
освітня програма **соціально-політичні та маркетингові дослідження**
вид дисципліни **обов'язкова**
факультет **соціологічний**

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

Протокол від “28” червня 2023 року, №6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Нікулін В’ячеслав Сергійович – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри політичної соціології соціологічного факультету.

Запорожченко Руслан Олександрович – магістр політології, старший викладач кафедри політичної соціології соціологічного факультету.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “23” червня 2023 року, №11

в.о. завідувача кафедри політичної соціології

_____ В’ячеслав НІКУЛІН

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми

_____ Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від “26” червня 2023 року, №9

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Політологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 054 соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Політологія» є глибоке та комплексне засвоєння понятійно-категоріального апарату, методології та інструментарію сучасної політичної науки, яка є міждисциплінарним середовищем для аналізу, досліджень та аналітики соціально-політичних трендів і процесів, (світ)системних метаморфоз та інституційних зсувів, які відбуваються у сьогоdnішньому світі.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- Опанувати понятійно-категоріальний апарат сучасної політичної науки;
- Опрацювати основні концепції, підходи та теорії політичної науки;
- Опанувати інструментарій та методи політичної науки;
- Вміти аналізувати та порівнювати політологічні концепції та поняття, аналізувати соціально-політичні процеси;
- Навчити студентів вмінню формулювати власні ідеї, критично аналізувати пропоновану інформацію, аналізувати сучасні політичні тренди;
- Стимулювати пошук адекватних публікацій, розвивати вміння користуватися сучасними пошуковими системами, у тому числі Scopus та Web of Science.

1.3. Кількість кредитів:

4 кредити для денної і заочної форм

1.4. Загальна кількість годин:

120 годин для денної і заочної форм

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
56 год.	102 год.
у тому числі індивідуальні завдання (за рахунок самостійної роботи):	
16 год. для денної форми та 32 год. для заочної	

1.6. Заплановані результати навчання відповідають вимогам освітньо-професійної програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження» спеціальності 054 Соціологія. У відповідності до освітньої програми студенти повинні:

Знати:

- Ключові поняття та основні концепції політичної науки;
- Генезу розвитку політичної науки;
- Теоретико-методологічну базу та інструментарій політичної науки;
- Емпіричні та електоральні дослідження політичного спрямування.

Вміти:

- Коректно використовувати поняття й категорії політичної науки;
- Аналізувати політологічні джерела, співставляти їх між собою;
- Пояснювати суперечливі явища та процеси, критично їх сприймати;
- Досліджувати політичні процеси та явища;
- Використовувати методи політичної компаративістики, аналітики тощо.

Окрім того, пропонована навчальна дисципліна сприяє розвитку у студентів матриці компетентностей, серед яких:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність працювати з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї.

Спеціальні компетентності:

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання:

ПРН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

ПРН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПРН13. Відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.

ПРН14. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИКА ЯК ПОКЛИКАННЯ І ПРОФЕСІЯ.

Тема 1. Вступ до політичної науки: від філософії до політології.

Виникнення ідей про політику та філософське обґрунтування сучасної політичної науки від Аристотеля до сучасності. Обґрунтування політики як сфери діяльності людини: політика як мистецтво, політика як покликання, політика як професія, політика як практика. Основні категорії політичної науки: політика, влада, держава, політична ідеологія, політична система, політичні інститути. Функції політичної науки та методологія сучасної політичної науки: концепції, моделі, теорії та підходи. Теорії виникнення політики та основні концепції сучасної політичної науки.

Тема 2. Від Аристотеля до становлення політичної науки у XIX столітті.

Розуміння політики в Античності. Платон, Аристотель та Цицерон. Середньовічне трактування політики (А. Августин, М. Падуанський). Релігійний та світський аспекти дослідження політики (ідеї батьків-засновників церкви). Новий час – нове розуміння політики. Політика як мистецтво в розумінні Н. Макіавеллі. Теорія суспільного

договору та виникнення держави (Ж. Руссо, Ш. Монтескьє, Т. Гоббс, Дж. Локк), республіканська та федералістська ідеї політики (Дж. Медісон, О. Гамільтон).

Тема 3. Карл Маркс та Макс Вебер. Домінування двох парадигм у ХХ–ХХІ столітті.

Витоки марксизму. Карл Маркс як політичний філософ. Питання держави та ідеології. Домінування економіки над політикою. Конфліктна теорія. Формації. Марксизм та його різновиди. Вплив марксизму на політичну науку. Витоки веберіанства. Макс Вебер як політолог і соціолог. Питання влади і держави. Порівняльна політологія. Протестантська етика і дух капіталізму. Нормативно-ціннісна матриця політики та влади. Веберіанство та його різновиди. Політика у ракурсі раціональності.

Тема 4. Археологія влади соціальної та політичної.

Що таке влада? Підходи до виникнення влади. Типи влади. Політична влада і державна влада: спільне і відмінне. Роль соціальних практик та політичних ритуалів. Авторитет і легітимність. Влада авторитету. Влада легітимності. Влада бюрократії. Соціальні витоки влади за М. Манном. Структурний вимір політичної влади (М. Фуко). П. Бурдьє та його розуміння влади. Влада як гегемонія (А. Грамші, П. Андерсон).

РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА СИСТЕМНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ.

Тема 5. Політична система: концептуалізація та категоризація поняття.

Що таке політична система? Системний та світ-системний підходи в політичній науці. Основні форми політичних систем. Відкриті та закриті політичні системи. Демократія та авторитаризм. Структури політичної системи (політичні інститути, політичні відносини, політичні норми, політична свідомість і політична культура). Функції політичної системи. Г. Алмонд та Д. Істон як фундатори сучасного розуміння політичної системи. Розуміння політичної системи Н. Луманом, Т. Парсонсом, К. Дойчем. Типологія політичних систем (англо-американська, континентально-європейська, азіатська, конформістська, колоніальна).

Тема 6. Системний та інституційний підходи: політичні інститути та їх різновиди.

Використання системного аналізу для вивчення сучасних соціально-політичних процесів на прикладі України. Політичні системи та їх роль в житті суспільства. Що таке політичні інститути та які різновиди політичних інститутів існують сьогодні: інститут парламентаризму, інститут президенства, інститут конституціоналізму, політичні партії, громадські організації тощо. Інституційний підхід в політичній науці: історичний інституціоналізм (Ч. Тіллі, В. Макніл, М. Кревельд, М. Олсон), економічний інституціоналізм (М. Вебер, В. Вільсон, Д. Норт, В. Зомбарт), соціальний інституціоналізм (М. Вебер, Т. Парсонс, Д. Істон, Г. Алмонд). Інституційний дизайн і його різновиди. Інституційний аналіз та його різновиди.

Тема 7. Держава як політична система та політичний інститут.

Що таке держава та які її особливості з політичної та соціальної точки зору. Політологічні інтерпретації сучасних держав: національна держава, держава-нація, індустріальна держава, постіндустріальна держава, інформаційна держава. Стадії розвитку держави (протодержава, рання держава, сучасна держава). Функції держави: внутрішні, зовнішні, специфічні. Держава як політична форма організації населення, організації простору, організації влади. Форми державної влади (суверенітет, диктатура, гегемонія), форми територіального устрою (унітарна, федеративна, конфедеративна, союзна, імперська), форми правління (монархія, республіка) держави.

Тема 8. Морфологія демократичних політичних режимів.

Політичний режим як стан політичної системи. Природа політичних режимів. Форми правління та форми організації політичного простору. Типи політичних режимів. Демократичні політичні режими. Демократія як домінуюча форма політичних режимів? Процеси демократизації та модернізації. Структурно-функціональний вимір демократії. Нормативно-ціннісний вимір демократії. Пряма та непряма демократія. Основні моделі демократії: представницька, плюралістична, консоціальна, комунітаристська, елітарна, партисипаторна, поліархія, «раціональна».

Тема 9. Архітектоніка недемократичних політичних режимів.

Визначення авторитарного політичного режиму та його специфіки. Основні параметри недемократичних політичних режимів. Структурно-функціональний та нормативно-ціннісний виміри авторитаризму. Географія авторитаризму у XX та XXI століттях. Різноманіття авторитаризму. Модернізований авторитаризм. Традиційний авторитаризм. Військовий авторитаризм. Корпоративний авторитаризм. Бюрократичний авторитаризм. Постколоніальний авторитаризм. Цифровий авторитаризм. Популізм, суверенізм як інструменти авторитаризму.

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА.**Тема 10. Політична культура.**

Що таке політична культура? Типологія політичної культури за Г. Алмондом та С. Вербою. Типологія політичної культури за Ф. Хьюнксом та Ф. Хікспурсом. Типологія політичної культури за У. Розембаумом. Функції політичної культури. Політична культура та політичний режим. Співвідношення політичної культури в демократичних та недемократичних політичних системах. Політична культура та політичні інститути. Інституціоналізація політичної культури.

Тема 11. Політичні ідеології.

Що таке ідеологія? Підходи до визначення ідеології: К. Маркс, Л. Альтюссер, Д. Лукач, С. Жижек, А. Грамші. Ідеологія як соціальний феномен та ідеологія як політичне явище. Ідеологія як практика. Ідеологія як сукупність ідей. Ідеологія як світосприйняття. Політична ідеологія та її функції. Особливості та структурні елементи політичної ідеології. Лібералізм. Консерватизм. Соціалізм. Дотичні політичні ідеології (анархізм, комунізм, фашизм, комунітаризм, лібертаріалізм тощо).

Тема 12. Політичні еліти та політичне лідерство.

Причини виникнення політичних еліт. Політична еліта й політична влада. Характерні особливості політичних еліт. Теорія еліт. Ідеї стосовно політичної еліти в роботах Г. Моска, В. Парето и Р. Міхельса. Трансформація та циркуляція політичних еліт. Залізний закон олігархії. Елітаризм як політологічний концепт. Олігархія, аристократія, плутократія, тимократія, демократія тощо як елітарні політичні режими.

Тема 13. Політичні партії та партійні системи.

Різновиди партійних систем. Специфіка та функції партійних систем. Типології партійних систем. Класифікація партійних систем. Дослідження партійних систем у роботах М. Дюверже, В. Паретто. Партійні системи та розколи в роботах С. Ліпсета й С. Роккана. Політичні колони та політичні партії в роботах А. Лейпхарта. Політичні партії та політичний режим. Політичні партії як політичні структури. Політичні партії як політичні інститути. Політичні партії як інструмент політичної культури.

Тема 14. Електоральна боротьба та політичні технології.

Електоральні цикли політичного управління. Електоральний процес та його особливості. Конструювання політичних лідерів. Політичні технології (білий, сірий та чорний піар). Механізми політичного впливу (ідеологія, маніпуляція). Політичні та електоральні процеси в Україні. Міжнародний контекст політичних технологій.

РОЗДІЛ 4. СВІТОВА ПОЛІТИКА ТА ГЛОБАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ.**Тема 15. Міжнародні відносини крізь призму «політичного».**

Теорія міжнародних відносин. Політологічні підходи до визначення міжнародних відносин. Неореалізм. Неолібералізм. Конструктивізм. Світ-системний підхід. Сучасний стан міжнародних відносин. Роль глобальних лідерів та неформальних організацій в глобальному управлінні. Сучасні міжнародні конфлікти та їх вплив на світову політичну систему. Світова політика та тренди світової політики.

Тема 16. Міжнародні організації та глобальне управління.

Глобальне управління. Еволюція глобального управління. Роль міжнародних організацій у світовій політиці. ООН, НАТО, МАГАТЕ, НАФТА, БРІКС, АСЕАН, МЕРКОСУР, ЛАД та інші гравці світової політики. Роль неформальних об'єднань в міжнародних відносинах – клубні формати, саміти.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	Інд.	С. р.		л	п	лаб.	Інд.	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Політика як покликання і професія.												
Тема 1. Вступ до політичної науки: від філософії до політології.		2	2			4		1	2			6
Тема 2. Від Аристотеля до становлення політичної науки у ХІХ столітті.		2	2			4		1				6
Тема 3. Карл Маркс та Макс Вебер. Домінування двох парадигм у ХХ–ХХІ столітті.		2	2			4		1				6
Тема 4. Археологія влади: витоки, конструювання, форми та особливості.		2	2			4		1				6
Разом за розділом 1		8	8			16		4	2			24
Розділ 2. Інституційний та (світ)системний вимір політичної науки.												
Тема 5. Політичні системи та системний аналіз.		2	2			4		1	4			6
Тема 6. Системний та інституційний підходи: політичні інститути та їх різновид.		2	2			4		1				6
Тема 7. Держава як політична система та політичний інститут.		2	2			4		1				6
Тема 8. Морфологія демократичних політичних режимів.		2	2			2		1				6
Тема 9. Архітектоніка недемократичних політичних режимів.		2	2			2						
Разом за розділом 2		10	10			16		4	4			30
Розділ 3. Політична поведінка.												
Тема 10. Політична культура.		2	2			4						6
Тема 11. Політичні ідеології.		2	2			4						6

Тема 12. Політичні еліти та політичне лідерство.		2	2			4					6
Тема 13. Політичні партії та партійні системи.		2	2			4		2	1		6
Тема 14. Електоральна боротьба та політичні технології.		2	2			4					6
Разом за розділом 3		10	10			20		2	1		30
Розділ 4. Світова політика та глобальне управління.											
Тема 15. Міжнародні відносини крізь призму політичного.		2	2			2		0			10
Тема 16. Міжнародні організації та глобальне управління.		2	2			2		0	1		8
Разом за розділом 4		4	4			4		0	1		18
Усього годин		32	32			56		10	8		102

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Політична наука сьогодні: проблеми та перспективи розвитку.	2
2	Де проходить межа між Античністю і Сучасністю в політичній науці?	2
3	Домінуючі парадигми політичної науки: марксизм та веберіанство.	2
4	Особливості влади політичної та державної.	2
5	Системний аналіз у політичній науці.	2
6	Системний аналіз української політики.	2
7	Створюємо власну державу: групова інтерактивна гра.	2
8	Географія демократій у сучасному світі.	2
9	Авторитаризм помер... Хай живе новий авторитаризм!	2
10	Хто переможе в ХХІ столітті: демократія vs авторитаризм?	2
11	Аналізуємо політичну культуру в Україні.	2
12	Битва трьох імператорів. Лібералізм, консерватизм та соціалізм.	2
13	Який ваш ідеальний політичний лідер?	2
14	Допоможемо політичній партії перемогти на виборах.	2
15	Модель ООН. Порядок денний глобальної політики.	2
16	Презентація дослідницьких проектів	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна/заочна)
1	Підготовка завдань для семінарських занять (доповіді, аналіз джерел та наукової літератури, виступи тощо)	10/20
2	Опрацювання навчального матеріалу	10/30
3	Контрольна робота у вигляді аналітичного есе	14/10
4	Індивідуальне завдання (дослідницький проект та його презентація)	16/32
5	Підготовка до групових ігор	6/10
	Разом	56/102

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом передбачено виконання індивідуального завдання, яке виконується у формі групового дослідницького проекту із підготовкою презентації. Дослідницький проект – це аналітична робота, яка виконується групою студентів на обрану із запропонованих тем. Готується сама дослідницька робота в електронному форматі, а також презентація за результатами дослідження. Після чого проводиться обов'язковий захист дослідницького проекту командою на останньому семінарському занятті.

Напрямок дослідницького проекту «**Створюємо власного політичного лідера**». Студенти працюють в малих групах (2-4 студенти) з метою побудови власного політичного лідера, спираючись на лекційний матеріал, а також додаткові матеріали. Студентам потрібно визначитися із основними категоріями, які вони будуть використовувати і які надаються у вигляді презентації для підготовки власного проекту. Зокрема, студентам потрібно придумати образ політичного лідера, його коротку біографію, наділити його власними якостями, зокрема політичними. Окрім того, необхідно визначити тип політичного лідерства та аргументувати, чому саме такий політичний лідер і чому саме такий тип.

Дослідницький проект складається з двох частин: документу із викладом основного матеріалу та презентації, яка захищається під час семінарського заняття. Група студентів поділяється на команди, що обирають відповідний об'єкт дослідження. Проводиться групове дослідження із залученням теоретико-методологічної бази (концепції, моделі, теорії, підходи) та аналітичного матеріалу (індекси, рейтинги, публікації тощо). Формується сам дослідницький проект (оформлюється за зразком) і готується презентація. Під час публічного захисту команда коротко розповідає про свій проект, відповідає на питання викладача й аудиторії. Після ознайомлення викладача з усім комплектом проекту – оголошується оцінка.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Робота виконана на високому рівні. Описані необхідні структурні елементи, проведено порівняльне політологічне дослідження. Робота є логічною, послідовною, з викладом необхідного матеріалу. Використовуються концепції, моделі та підходи політичної науки, є міждисциплінарний підхід. Наявна презентація і проведений захист дослідницького проекту.	8-10 балів
Робота виконана на високому рівні. Наявні необхідні структурні елементи, проведено порівняльне політологічне дослідження. Робота є у більшості логічною, послідовною, з викладом необхідного матеріалу. Утім, використовується недостатня кількість концепцій, моделей або підходів. Наявна презентація і проведений захист дослідницького проекту, утім є плутанина у відповідях на запитання під час захисту.	4-7 балів
Робота виконана на низькому рівні. Загальні вимоги до дослідницького проекту не виконані, або виконані дуже частково. Відсутня презентація проекту, а також не було проведено захист дослідницького проекту	0-3 балів

7. Методи навчання

Навчальний курс «Політологія» організовано у формі лекційних занять з використанням мультимедійного забезпечення (презентація, фото- та відео-матеріали), а також у вигляді семінарських занять, на яких студенти виступають із доповідями або відповідають на питання викладача, беруть участь в групових іграх тощо. Окрім того навчальним планом передбачена контрольна робота, яка виконується студентами у вигляді аналітичного есе. Також передбачено виконання індивідуального завдання – групового проекту. Формою підсумкового контролю є письмовий іспит, який відбувається у зазначений час в період складання сесії студентами. Навчальним курсом також передбачений формат онлайн-навчання з використанням онлайн-платформ Zoom, Telegram, Google-classroom та GoogleMet, Moodle.

Елементи дистанційного викладання

Етап роботи	Форма роботи	Онлайн-платформа
1. Попередня підготовка	Опитування	Канал у Telegram/Zoom
2. Подача нової інформації	Аудіозапис Тексти Відеоконференція Відеолекція	Google-classroom Google-classroom Zoom Zoom
3. Тренування	Питання для самоперевірки Обговорення (чат, форум) Спостереження за явищем	Telegram / Google-classroom Telegram Youtube
4. Виконання практичного завдання	Пошук відповідей на питання Інтерактивні практичні завдання	Google-classroom Google-classroom
5. Оцінювання	Виконання екзаменаційної роботи Контрольна робота	Moodle Zoom/Google-classroom
6. Рефлексія	Відповіді на рефлексивні питання	Zoom
7. Зворотній зв'язок	Чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем	Telegram / Google-classroom

8. Методи контролю

Методами контролю є перевірка засвоєння студентами лекційного матеріалу на семінарських заняттях шляхом їхньої самостійної підготовки. До такої підготовки відноситься опанування та засвоєння лекційного матеріалу, робота з джерелами та науковою літературою (статті, монографії або розділи монографій тощо).

Окрім того, передбачена контрольна робота, яка проводиться у вигляді письмової роботи – аналітичного есе на обрану студентом тему із запропонованих викладачем. Аналітичне есе повинно бути підготовлене відповідно до вимог та оцінюється за конкретними критеріями.

Підсумковим контролем є письмова екзаменаційна робота, яка складається із трьох запитань. Екзаменаційна робота оцінюється відповідно до конкретних критеріїв оцінювання.

Аналітичне есе.

Аналітичне есе – це контрольна робота, яка є обов'язковою для виконання студентом під час навчального курсу. Аналітичне есе повинне бути надруковане на комп'ютері й в електронному вигляді надіслане на електронну адресу викладача. Аналітичне есе повинно бути розміром мінімум 15 000 знаків без пробілів, а максимум 25 000 знаків без пробілів, надруковане 12 розміром шрифту через інтервал 1,5. Під час підготовки аналітичного есе повинно бути опрацьовано та використано мінімум 5 наукових джерел (статті, монографії, інформаційні портали, джерела тощо), що повинні знайти своє відображення або у виносках, або у списку використаних джерел.

Студент повинен використовувати в своїй роботі концепції, підходи, моделі або ідеї вчених політологів, соціологів, філософів, які згадувалися під час курсу або про які студент вирішив дізнатися самостійно. Необхідно використовувати комбінований підхід, який передбачає використання декількох концепцій, моделей, теорій або підходів, що є валідними по відношенню один до одного. Окрім того, студент повинен чітко та якісно аргументувати як вибір обраної методології, так і власні ідеї, думки, припущення. Наводити приклади, за бажанням використовувати посилання з Інтернет-ресурсів, візуалізувати власні ідеї тощо.

Орієнтовні теми для аналітичного есе

1. «Руйнівники міфів» про політику: які існують міфи про політику та чи можемо ми їх зруйнувати за допомогою науки?
2. Якщо політика – це мистецтво, то хто такі «художники» політики?
3. Як посварилися Платон та Аристотель?

4. Між богом та імператором: чи відрізняється влада світська та влада духовна, і якщо так, то що це за різниця?
5. Суспільний договір: чи можливий він у 21 столітті?
5. Чи можлива сьогодні «цифрова бюрократія» в демократичних та недемократичних політичних режимах?
6. Темний бік гегемонії: чого ми (не)знаємо про владу за згодою?
7. Якщо держава, як зазначають представники (нео)інституційного підходу, виникає як еволюція «стаціонарного бандита», то чому в ІГІЛ не вийшло створити свою державу?
8. Які можуть бути альтернативні політичні форми організації населення, окрім національної держави?
9. Модернізаційний авторитаризм є привабливим, а ліберальна демократія поступово нівелюється суспільством. То хто ж переможе у 21 столітті і чому?
10. Спробуйте спіймати Карла Маркса або Макса Вебера на брехні! У чому вони не праві, та чому вони у цьому не праві?
11. Ісус Христос заходить до бару. Йому пропонують випити, але він відмовляється, аргументуючи це бажанням змінити світ. Поясніть, як саме політичний лідер, бар і люди в ньому можуть бути об'єднані і чому?
12. Розкрийте справжній і політико-коректний зміст фільму «Барбі».
Майкл Карлеоне вибудовує розгалужену мережу впливу своєї сім'ї. Почитайте
13. Роберта Патнема і поясніть, як саме влаштована мафія і що в ній є такого політичного, про що ми часто забуваємо?
14. Володар Перстнів як алюзія на сучасний світ: що ми можемо про це сказати?
15. Масова культура як інструмент політизації суспільних думок.
16. Чи можна за допомогою фільму «2001: A Space Odyssey» (режисер Стенлі Кубрик) пояснити механізми створення держави?
17. На прикладі головних героїв фільму «Snatch» (режисер Гай Річі) поясніть різні політичні ідеології та як вони взаємодіють.
18. «Шоу Трумана» (режисер Пітер Вір) у 21 столітті: політичні маніпуляції, політичні організації, політичні ідентифікації... Що, як і навіщо?
19. За допомогою фільму «There Will Be Blood» (режисер Пол Томас Андерсон) розкрийте таємничі особливості влади як соціального явища і політичного процесу.
20. Чат GPT вже показав себе «вбивцею» робочих місць. Але чи може він стати в нагоді політичним консультантам і як саме?
21. Барель нафти, чизбургер, диснейвська принцеса: що об'єднує ці три дискурсивні номінації? Розкрийте сутність визначеного вами явища і як воно існує сьогодні?
22. Університет як місце (від)творення політики. «Червоний травень» 1968 і «Площа Тяньаньмень» 1989 як приклади політичних трансформацій.
23. Як політика допомагає маркувати соціальний простір? Символи, знаки, ритуали, номінації, маркери і знання.
24. Жан Бодрійяр і його «Дух тероризму». Політична інтерпретація тероризму як процесу... чого?
25. «Аватар: легенда про Аанга». Спробуйте обрати будь-яку культуру в цьому вигаданому світі та проаналізувати її політичний устрій.
26. «Гра Престолів» крізь призму політичного. Розкрийте художньо-екранні образи Тайвіна Ланністера, Джона Сноу та Оленни Тірелл крізь призму теорії лідерства.
27. Політика та секс: як це використовується у сучасному світі? (п.с. Білла Клінтона не чіпайте, пошукайте когось іншого ☺).
28. «Гонка озброєнь» як політичний перформанс: яка може бути користь від того, що ви маєте повні ядерні запаси?
29. Колись Макс Вебер написав «Протестантську етику і дух капіталізму». Роки йдуть, світ змінюється. Яку книгу написали б сьогодні ви і чому?

Критерії оцінювання аналітичного есе

Відповідь є повною, розгорнутою, використовується лекційний матеріал, опрацьовані наукові джерела. Спостерігається розвиток авторської думки, цікаві ідеї та зауваження, критично осмислюється обрана тема.	4-5 балів
Відповідь є повною, розгорнутою, опрацьовані наукові джерела. Спостерігається розвиток авторської думки, є критичні зауваження з боку студента.	2-3 бали
Відповідь є неповною, частково розгорнутою. Наукові джерела є слабо опрацьованими. Відсутні критичні зауваження, проте спостерігається аналітичний потенціал.	0-1 бал

9. Схема нарахування балів

Навчальна дисципліна структурно поділяється на роботу на семінарських заняттях, підготовку доповідей та виступів, роботу над індивідуальним завданням, контрольну роботу у вигляді есе, а також екзаменаційну роботу.

- Підготовка до семінарських занять оцінюється, а також виступ на семінарському занятті оцінюється за шкалою від 0 до 2 балів.
- Підготовка до спеціальних семінарських занять (групових ігор) додатково оцінюється за шкалою від 0 до 5 балів.
- Контрольна робота у вигляді есе оцінюється за шкалою від 0 до 10 балів.
- Індивідуальне завдання у вигляді дослідницького проекту оцінюється за шкалою від 0 до 10 балів.
- Екзаменаційна робота (у письмовій формі) оцінюється за шкалою від 0 до 40 балів.

Разом за семестр студент може отримати максимально 100 балів.

Підсумковий семестровий контроль (іспит)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділи 1-4	Контрольна робота	ІНДЗ	Разом		
40	Аналітичне есе				
	10	10	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гелей, С., Рутар, С. (2019). Політологія. Київ: Центр навчальної літератури.
2. Рудич, Ф. (2009). Політологія: Підручник. Київ: Либідь.
3. Хома, Н. (2000). Історія політичної думки України. Львів: Новий світ.
4. Шляхтун, П. (2010). Політологія: історія та теорія: Підручник. Київ: ЦУЛ.
5. Штанько, В., Чорна, Н., Авксентьева, Т., Тіхонова, Л. (2007). Політологія: навчальний підручник. Київ: Інкос.
6. Atchison, A. (2021). *Political Science is for Everybody: An Introduction to Political Science*. Toronto: University of Toronto Press.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

Книги англомовних авторів:

1. Brighenti, A. (2022). *Territories, Environments, Politics: Explorations in Territoriology*. Routledge.
2. Brooks, Th. (2022). *Political Emotions: Towards a Decent Public Sphere*. Palgrave Macmillan.
3. Bull, Hedley (1995) *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. Ney York: Columbia University Press.
4. Catlin, G. (2019). *The Science and Method of Politics*. Routledge.
5. Cramer, K. (2020). *A Political History of Big Science: The Other Europe*. Palgrave Macmillan.
6. Eisenstadt, Shmuel (1993) *The Political Systems of Empires*. Routledge.
7. Hardt, Michael and Antonio Negri (2000) *Empire*. Cambridge: Harvard University Press.
8. Isaacs R., Frigerio A. (2019). *Theorizing Central Asian Politics: The State, Ideology and Power*. London: Palgrave Macmillan.
9. Lal, Deepak (2004) *In Praise of Empires: Globalization and Order*. Palgrave Macmillan.
10. London: Verso.
11. Machin, A. (2022). *Bodies of Democracy: Modes of Embodied Politics*. Transcript Publishing.
12. Mennicken, A. & Salais, R. (2022). *The New Politics Of Numbers: Utopia, Evidence And Democracy*. Palgrave Macmillan.
13. Miller, Todd (2019) *Empire of Borders: How the US is Exporting its Border Around the World*.
14. Modelski, George (1987) *Long Cycles in World Politics*. Palgrave Macmillan.
15. Münkler, Herfried (2007) *Empires: The Logic of World Domination from Ancient Rome to the United*
16. North, Douglass, John Wallis, and Barry Weingast (2009) *Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History*. Cambridge: Cambridge University Press.
17. *of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Berkeley: University of California Press.
18. Omodeo, P. (2019). *Political Epistemology: The Problem Of Ideology In Science Studies*. Springer.
19. Piketty, T., Goldhammer, A. (2020). *Capital and Ideology*. Cambridge: Harvard University Press.
20. Press.
21. Rhodes, R. anf S. Hodgett. (2021). *What Political Science Can Learn from the Humanities: Blurring Genres*. Springer International Publishing.
22. Sau, A. (2020). *A Marxist Theory of Ideology: Praxis, Thought, and the Social World*. Routledge.
23. Shorten, R. (2021). *The Ideology of Political Reactionaries*. Routledge.
24. Stadelmann, M. (2020). *Political Science for Dummies*. Needham: International Data Group.
25. *States*. Cambridge, UK: Polity Press.

26. Wallerstein, Immanuel (2004) *World-Systems Analysis: An Introduction*. Durham: Duke University
27. Wallerstein, Immanuel (2011) *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins*

Книги, перекладені українською:

28. Бауман, З. (2008). Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. Київ: Видавництво НаУКМА.
29. Бжезінський, З. (2006). Вибір: світове панування чи світове лідерство. Київ: Видавництво НаУКМА.
30. Гантінгтон, С. (2020). Політичний порядок у мінливих суспільствах. Київ: Наш Формат.
31. Даймонд, Дж. (2019). Переворот. Зламні моменти в країнах, що переживають кризу. Київ: Наш Формат.
32. Колбеч, Х. (2004). Політика. Основні концепції в суспільних науках. Київ: Видавництво НаУКМА.
33. Локк, Дж. (2020). Два трактати про правління. Київ: Наш Формат.
34. Мартен, Д. (2005). Метаморфози світу: соціологія глобалізації. Київ: Видавництво НаУКМА.
35. Муазі, Д. (2018). Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ: Наш Формат.
36. Олсон, М. (2007). Влада і процвітання. Подолання комуністичних і капіталістичних диктатур. Київ: Видавництво НаУКМА.
37. Скрутон, Р. (2022). Консерватизм. Запрошення до великої традиції. Київ: Наш Формат.
38. Спіноза, Б. (2018). Теологічно-політичний трактат. Київ: Наш Формат.
39. Фергюсон, Н. (2022). Приреченість: політика і катастрофи. Київ: Наш Формат.
40. Фукуяма, Ф. (2019). Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. Київ: Наш Формат.

Статті вітчизняних політологів:

41. Бойко-Бойчук, Л. (2009). Політична наука Німеччини: основні етапи формування. *Політичний менеджмент*, (4), 173-184.
42. Виговський, Д. (2008). Суть лобізму як категорії політичної науки. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. http://vlp.com.ua/files/09_76.pdf
43. Воронянський, О. В. (2014). Політичні інститути: механізм формування в конкурентному середовищі. *Сучасне суспільство*, (1), 15-28.
44. Горбатенко, І. А. (2006). Політична наука і освіта в Україні: передумови виникнення, процес становлення, перспективи розвитку. <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1673/Gorbatenko.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
45. Зеленько, Г. (2011). Політичні знання чи політична наука?. *Політичний менеджмент*, (6), 181-183.
46. Кармазіна, М. (2010). Політична наука: предмет, структура, методологія. *Політичний менеджмент*, (1), 19-33. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/karmazina_politychna.pdf
47. Кирилюк, Ф. (2002). Політична наука: трансформації від класицизму до модерну і постмодерну.
48. Круглашов, А. (2016). Інтеграція української політичної науки в Європейський простір. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України*, (3-4), 175-186.
49. Левенець, Ю. (2006). Політична наука: параметри раціоналізму. *Наукові записки*, 30 (1): 6-10. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/levenets_politychna.pdf

50. Пашина, Н. (2012). Концепт політичної ідентичності в українській політичній науці. Політичний менеджмент: наук. журнал, (4-5), 180-191. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/pashyna_kontsept.pdf
51. Рудич, Ф. (2003). Політична наука в Україні: стан і перспективи.
52. Світа, А. (2012). Закони політичної науки. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії, (2), 57-64.
53. Федорчук, О. (2010). Політична наука в Україні: процес формування та інституціоналізації. Емінак.
54. Четверікова, Л. (2011). Політична наука та проблема ідеології. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25764/11-Chetverikova.pdf>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. CrashCourse – <https://www.youtube.com/user/crashcourse/videos>
2. Duke University Department of Political Science – <https://www.youtube.com/c/DukeUniversityDepartmentofPoliticalScienceDurham/videos>
3. YaleCourses of Political Philosophy – <https://www.youtube.com/watch?v=xhm55mIdSuk&list=PLp-cIkvQ88-3DJkwB4iUnoHP7mUG6jFsA>
4. ResearchGate – <https://www.researchgate.net/>
5. GoogleScholar – <https://scholar.google.com/>
6. НБУ імені В. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Scopus – <https://www.scopus.com>
8. Центральна виборча комісія України – <https://www.cvk.gov.ua/>
9. Верховна Рада України – <https://www.rada.gov.ua/>
10. Офіс Президента України – <https://www.president.gov.ua/>
11. American Journal of Political Science – <https://ajps.org/>
12. British Journal of Political Science – <https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science>
13. Political Science Journal – <https://journals.sagepub.com/home/pnz>
14. Фахове видання “Politicus” – <http://politicus.od.ua/>
15. Foreign Policy Journal – <https://foreignpolicy.com/>
16. New Left Review – <https://newleftreview.org/>
17. International Political Science Association – <https://www.ipsa.org/>
18. American Political Science Association – <https://www.apsanet.org/>
19. European Political Science Association – <https://epsanet.org/>
20. Political Studies Review – <https://journals.sagepub.com/home/psw>
21. Political Theory Journal – <https://journals.sagepub.com/home/ptx>
22. Journal of Political Power – <https://www.tandfonline.com/toc/rpow21/current>
23. Journal of Political Ideologies – <https://www.tandfonline.com/toc/cjpi20/current>
24. Eurasian Studies – <https://brill.com/view/journals/eurs/eurs-overview.xml?rskey=CPbX0f&result=8>
25. Comparative Political Studies – <https://journals.sagepub.com/home/cps>

ОРІЄНТОВАНІ ТЕМИ ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Чи можна справді назвати політологію наукою про політику?
2. Морфологія політичної науки.
3. Політичні теорії: форми, особливості, реалізація.
4. Політологія як професія в сучасній Україні: міф чи реальність?
5. Розвиток політичної науки: основні етапи та їх особливості.
6. Визначення політики у роботах політичних філософів (Аристотель, Платон, Цицерон, Аврелій Августин, Ніколо Макіавеллі, Джон Локк, Жан-Жак Руссо, Томас Гоббс, Томас Мор, Алексіс де Токвіль, Карл Шмітт).
7. Археологія політичної влади.
8. Політична влада: специфіка та форми.
9. Державна влада: особливості прояву.
10. Влада як соціальне і політичне явище: зробіть порівняльний аналіз.
11. Розуміння політичної влади у роботах відомих інтелектуалів (Макс Вебер, Антоніо Грамші, Карл Шмітт, Мішель Фуко, Майкл Манн, Іммануїл Валлерстайн).
12. Політичні системи: особливості, функції, специфіка.
13. Політичні інститути та політичні процеси: у чому відмінність?
14. Інституційний підхід у політичній науці.
15. Світ-системний підхід у політичній науці.
16. Політичні партії: специфіка, типологія, функції.
17. Демократія: форми, специфіка, особливості.
18. Авторитаризм: типи та форми.
19. Політична культура за Г. Алмондом і С. Вербою.
20. Політична культура в роботах Р. Патнема.
21. Що таке політична ідеологія? Опишіть основні політичні ідеології.
22. Що таке держава та які її головні риси?
23. Рання держава та держава Модерну: у чому відмінність?
24. Політичні еліти в роботах В. Паретто, Р. Міхельса.
25. Розкрийте сутність теорії суспільного вибору.
26. Опишіть основні підходи в теорії міжнародних відносин.
27. Що таке політичний режим та які його особливості?
28. Опишіть основні теорії демократії.
29. Роль політики в сучасній культурі: кіно, література, спорт, музика.
30. Лібералізм та консерватизм: у чому різниця?
31. Соціалізм та його види.
32. Модернізований авторитаризм: приклади, специфіка, особливості.
33. Партійні системи за класифікацією М. Дюверже.
34. Політична система в розумінні Д. Істона та Т. Парсонса.
35. Міжнародні організації та їхня роль в глобальній політиці.
36. Консоціональна демократія.
37. Комунаристська демократія.
38. Поліархія як альтернативна демократія.
39. Модернізований авторитаризм.
40. Цифровий авторитаризм.
41. Авторитаризм та керована демократія.
42. Військовий авторитаризм.
43. Політична глобалізація та глобальне управління.
44. Основні положення теорії еліт.
45. Політичне лідерство: у чому його особливість?
46. Національні школи політичної науки: США, Франція, Великобританія, Німеччина.
47. Інституційний підхід в політичній науці (Ч. Тіллі, В. Макніл, М. Кревельд).

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Відповідь характеризується повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом; розгорнутими та закінченими думками; послідовністю, логічністю викладення думок. Відповідь є повною та розгорнутою, використовується чітка і послідовна аргументація, мінімальна кількість граматичних помилок, висока правильність оформлення роботи. Студент вміло використовує матеріал, наводить приклади та чіткі аргументи, вміє користуватися методологією політичної науки. Студент надав відповіді на всі запитання, які передбачені екзаменаційним білетом.	36-40 балів
Відповідь характеризується достатньо повними і глибокими знаннями з предмету; частково обмеженим володінням термінами, поняттями, концепціями, моделями та підходами; допущенням невідповідностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання. Наявна мінімальна аргументація, використання прикладів та алегорій тощо. Студент надав відповіді на питання, передбачені екзаменаційним білетом.	16-35 балів
Відповідь характеризується слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання, нелогічністю та неточністю викладення матеріалу. Студент НЕ надав відповіді на всі запитання, які передбачені екзаменаційним білетом.	6-15 балів
Відповідь характеризується дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання. Студент НЕ надав відповіді на запитання, які передбачені екзаменаційним білетом.	0-5 балів